

Asia: VN/10363/2022

Synnyttäneen äidin selvittäminen ja oikeusgeneettisiä vanhemmuustutkimuksia koskevan sääntelyn uudistaminen; työryhmämietintö

Synnyttäneen äidin äitiyden selvittäminen

Lausuntonne:

Monimuotoiset perheet -verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. On kannatettavaa, että tilanteissa, joissa lapsen äitiys on tarvittavan dokumentaation vuoksi epäselvä, äitiys voidaan tarvittaessa selvittää myös oikeusgeneettisen tutkimuksen keinoin.

Verkosto näkee kuitenkin oikeusasiamiehen tavoin haasteelliseksi ne tilanteet, joissa äitiys on syntynyt jotenkin muuten kuin geneettisen siteen perusteella, esimerkiksi on käytetty luovutettuja munasoluja tai lapsi on adoptoitu tai saanut alkunsa sijaissynnytyksellä.

Oikeusgeneettistä tutkimusta voidaan verkoston näkökulmasta käyttää yhtenä keinona geneettisen äidin vanhemmuuden vahvistamiseen silloin, kun se ei muutoin ole mahdollista, mutta samalla käytössä olisi oltava myös muita keinoja, jotka toimivat silloin kun geneettistä sidettä TAI tarvittavaa dokumentaatiota ei syystä tai toisesta ole.

Synnyttäneen äidin äitiyden vahvistaminen Digi- ja väestötietovirastossa

Lausuntonne:

Esitys on kannatettava.

Synnyttäneen äidin äitiyden vahvistaminen tai kumoaminen tuomioistuimessa

Lausuntonne:

Tässä kohdassa olisi otettava myös vakavasti Eduskunnan oikeusasiamiehen esittämät huomiot siitä, millä perusteella synnyttäneen äidin äitiys voidaan kumota. On lukuisia tilanteita, joissa esimerkiksi geneettisen siteen puuttuminen lapsen ja synnyttäneen äidin välillä ei voi olla peruste äitiyden kumoamiselle, ja toisaalta myös tilanteita, joissa lapsella on eri geneettisen äiti ja synnyttänyt äiti,

joissa nimenomaan synnyttäneen äidin vahvistaminen lapselle olisi relevanttia geneettisen äidin sijasta.

Jos tätä ryhdytään kirjaamaan hallituksen esityksen muotoon, on syytä tarkastella erilaisia ulottuvuuksia, mitä näihin ratkaisuihin voi missäkin tilanteissa liittyä. Huomioon on otettava ainakin hedelmöityshoidoilla syntyneiden lasten tilanne, adoptoitujen lasten tilanne (sekä kotimaassa että kansainvälisen adoption kautta) sekä sijaissyntytyksen avulla ulkomailla tai Suomessa syntyneiden lasten tilanne.

Suostumus tutkimuksen edellytyksenä

Lausuntonne:

Verkoston näkemys on, että lapsen oikeus selvittää alkuperänsä painaa vahvemmin kuin aikuisen suostumus, kuten se tekee myös isyyttä selvitettäessä.

Tutkimus haudatusta vainajasta

Lausuntonne:

Kuten suostumuksen osalta, verkosto näkee, että lapsen oikeus selvittää alkuperänsä on tässä keskeinen ratkaisuja ohjaava tekijä.

Aiemmat oikeusgeneettiset tutkimustulokset ja aiemmin otetut kudosnäytteet

Lausuntonne:

Mietinnön esittämät toimenpiteet ovat sekä pragmaattisia että myös periaatteellisesti kannatettavia.

Muuta

Lausuntonne:

Kuten aiemmin sanottu, mietinnön toimenpide-ehdotuksia eteenpäin vietäessä on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota niihin erittäin harvinaisiin, mutta kuitenkin mahdollisiin tilanteisiin, joissa lapsen vanhemmuus tulisi kyseenalaistetuksi väärin genetiikkaan liittyvin perustein.

Tärkeää on säilyttää oikeuslaitoksilla vahva harkintavalta etenkin tilanteissa, joissa ollaan kumoamassa jo lapselle vahvistettua vanhemmuutta.

On myös tärkeää geneettisen ja synnyttämiseen perustuvan vanhemmuuden rinnalle ja ohella kehittää muita tosiasiallisen vanhemmuuden oikeudellisen tunnistamisen tapoja, joita voitaisiin ottaa käyttöön esimerkiksi silloin, kun lapsi on tullut Suomeen sukulaisperheensä kanssa ilman geneettistä sidettä synnyttäneeseen äitiinsä. Lapsen etu ja lapsen asema perheessä, jossa hän

kasvaa, eivät missään tilanteessa saa vaarantua siksi, ettei hänelle voida vahvistaa oikeusgeneettisen tutkimuksen perusteella synnyttänyttä äitiä.

Vaikutusarvioinnit

Oikeusministeriö pyytää kiinnittämään lausunnossa huomiota erityisesti vaikutusarviointeihin.

Lausuntonne:

Vaikutusarvioinnit ovat nähdäksemme huolelliset ja niissä on huomioitu etenkin lapsivaikutukset hyvin ja laajasti.

Moring Anna
Monimuotoiset perheet -verkosto